OPINIE

PRZEGLĄD SEJMOWY

nr 2(157)/2020, s. 165–172; <https://doi.org/10.31268/PS.2020.23>

1*

W sprawie poselskiego projektu ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego

Opinia prawna dotyczy skazania posłów w tzw. procesie brzeskim. Wydarzenie to miało duże znaczenie polityczne w dziejach II Rzeczypospolitej. Po klęsce wrześniowej w 1939 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wydał 31 października 1939 r. dekret, zgodnie z którym byłym posłom na Sejm została udzielona całkowita amnestia oraz przywrócono im m.in. wszystkie prawa obywatelskie i honorowe. Od 2005 r. są składane interpelacje oraz projekty ustaw — przede wszystkim przez posłów Polskiego Stronnictwa Ludowego — w sprawie uznania za nieważne orzeczeń wydanych w procesie brzeskim. Projekty ustaw były już negatywnie oceniane przez rząd, Sąd Najwyższy oraz Krajową Radę Sądownictwa, były też przedmiotem opinii Biura Analiz Sejmowych. Opiniowany projekt ustawy — trzeci, notabene niewiele różniący się od poprzedniego z 2016 r. — dotyczy konkretnych orzeczeń sądowych w sprawach karnych, które zostały wydane wobec osób indywidualnie oznaczonych. Warto zaznaczyć, że ustawa powinna zawierać normy prawne o charakterze generalnym i abstrakcyjnym. Wynika z tego, że zaproponowane w projekcie rozwiązania prawne przekraczają zakres atrybucji Sejmu i co za tym idzie — potencjalnie mogą naruszać zasadę trójpodziału władzy.

SŁOWA KLUCZOWE: sądownictwo, prawo karne, władza ustawodawcza, konstytucja

On the Deputies' bill on considering judgments concerning the former deputies to the Sejm of the Republic of Poland, convicted in the Brest trials for their activity for the benefit of the democratic Polish State, null and void

The opinion concerns convicting deputies in the so-called Brest trials. This was an event of great political significance in the Second Republic of Poland. After the September defeat

* Opinia została napisana 10 lutego 2020 r. (*przyp. red.*).

in 1939, on 31 October 1939 President of the Republic of Poland issued a decree granting amnesty to the former deputies and reinstating their civil and honorary rights in their entirety. Since 2005 interpellations and bills have been submitted — mostly by deputies of the Polish People's Party — concerning considering judgments passed in the Brest trials null and void. The bills were negatively evaluated by the government, the Supreme Court, the National Council of the Judiciary, they were also analysed by the Sejm Analyses Office. The discussed bill — third one submitted, not differing substantially from the previous one submitted in 2016 — refers to specific court judgments in criminal cases passed with relation to specific individuals. It is worth noting that an act shall contain legal norms of general and abstract nature. Hence, the proposed legal solutions transgress the attribution of the Sejm and consequently may violate the principle of separation of powers.

KEY WORDS: judiciary, criminal law, the legislative power, constitution

I. Tezy opinii

1. Sprawa skazania posłów w tzw. procesie brzeskim stanowiła ważne wydarzenie polityczne okresu II Rzeczypospolitej.

2. Kwestia prawna procesu stała się przedmiotem wielu interpelacji poselskich poczynając od 2005 r.

3. Dwa projekty podobne do opiniowanego projektu były już wnoszone do Sejmu w 2012 oraz 2016 r. Projekt z 2016 r., zarówno co do treści, jak i uzasadnienia jest w zasadzie taki sam jak projekt, który jest przedmiotem niniejszej opinii.

4. Projekt z 2016 r. był negatywnie oceniany przez rząd. Krytyczne stanowisko wobec niego wyraziły także pierwsza prezes Sądu Najwyższego oraz Krajowa Rada Sądownictwa [dalej: KRS]. Ponadto był on już przedmiotem opinii Biura Analiz Sejmowych z 14 marca 2016 r.

5. Opiniowany projekt dotyczy konkretnych orzeczeń sądowych w sprawach karnych, które odnoszą się do osób indywidualnych. Ustawa powinna zaś zawierać normy prawne o charakterze generalnym i abstrakcyjnym.

6. Rozwiązania prawne zaproponowane w projekcie przekraczają zakres kompetencji Sejmu, czyli potencjalnie naruszają zasadę trójpodziału władzy.

II. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii prawnej jest poselski projekt ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego.

III. Uzasadnienie prawne tez opinii

Na wstępie należy zaznaczyć, że sprawa skazania posłów w tzw. procesie brzeskim stanowiła ważne wydarzenie polityczne okresu II Rzeczypospolitej. Było ono bezpośrednio związane z rozwiązaniem pod koniec sierpnia 1930 r. Sejmu i Senatu — przez ówczesnego Prezydenta RP Ignacego Mościckiego — oraz z nowymi wyborami do parlamentu. Trzeba pamiętać, że już od 1929 r. trwała dekoniunktura światowej gospodarki, wynikająca z wielkiego kryzysu gospodarczego. Kryzys gospodarczy charakteryzował się przede wszystkim drastycznym spadkiem cen towarów rolnych, dlatego państwa rolnicze, do których należało zaliczyć II Rzeczpospolitą, w większym stopniu odczuwały jego skutki. Niekorzystna sytuacja gospodarcza oraz narastające wpływy opozycji politycznej spowodowały, że ówczesny obóz rządzący, czyli sanacja, liczył się z możliwością przegrania wyborów parlamentarnych (*vide* A. Garlicki, *Piękne lata trzydzieste*, Warszawa 2008, s. 103 i n.; W. Roszkowski, *Najnowsza Historia Polski 1914–1939*, Warszawa 2011, s. 243–244, 246, 261–266, 278).

Co istotne, ówczesna opozycja polityczna już w 1929 r. utworzyła Centrolew, czyli blok partii opozycyjnych (centro-lewicowych): Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piaś”, Narodowej Partii Robotniczej, Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”, Stronnictwa Chłopskiego, Polskiej Partii Socjalistycznej. Dnia 23 czerwca 1930 r. odbył się w Krakowie Kongres Obrony Prawa i Wolności Ludu, w którego postulatach proklamowano m.in. walkę o usunięcie dyktatury Józefa Piłsudskiego, powołanie tzw. rządu zaufania oraz bezwzględny opór wobec każdej próby zamachu stanu. Następnie 9 września 1930 r. został utworzony blok wyborczy pod nazwą Związek Obrony Prawa i Wolności Ludu, a 14 września tego roku miały się odbyć manifestacje w celu jego poparcia. Zanim jednak do tego doszło, w nocy z 9 na 10 września 1930 r. aresztowano 19 byłych posłów partii opozycyjnych pod zarzutem wywoływania zamieszek. Aresztowano ich bez nakazu sądu, na podstawie pisemnego polecenia ówczesnego ministra spraw wewnętrznych Felicjana Sławoja-Składkowskiego, a następnie przewieziono do twierdzy w Brześciu nad Bugiem. Po wyborach parlamentarnych, które wygrał Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem, sprawa osób osadzonych w Brześciu była przedmiotem interpelacji sejmowej opozycji politycznej oraz listu otwartego profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego do prof. Adam Krzyżanowskiego. W szczególności chodziło o sposób traktowania więźniów politycznych w twierdzy w Brześciu nad Bugiem (*vide Proces 11 więźniów brzeskich przed Sądem Okręgowym w Warszawie*, Cieszyń 1932, s. 3–10). Ostatecznie zostali oni zwolnieni za kaucją i mieli odpowiadać z wolnej stopy w procesie sądowym (*vide* J. Kwapiński, *Moje wspomnienia 1904–1939*, Paryż 1965, s. 244 i n.; S. Dubois, *Artykuły i przemówienia*, Warszawa 1968, s. 79 i n.; W. Witos, *Moje wspomnienia*, cz. II, Warszawa 1990, s. 364 i n.).

W związku z tymi wydarzeniami 26 października 1931 r. rozpoczął się przed Sądem Okręgowym w Warszawie tzw. proces brzeski, w którym oskarżeni zostali: Wincenty Witos, Władysław Kiernik, Kazimierz Bagiński, Józef Putek, Adolf Sawicki, Herman Lieberman, Norbert Barlicki, Adam Pragier, Stanisław Dubois, Adam Ciołkosz

i Mieczysław Mastek. Oskarżonym zarzucano przygotowywanie zamachu w celu usunięcia rządu. Proces miał charakter polityczny i stanowił dla opozycji forum oceny rządów sanacyjnych (*vide Proces 11 więźniów brzeskich...*, s. 11 i n.; *Sprawa brzeska. Dokumenty i materiały*, opr. wstęp i przyp. M. Leczyk, Warszawa 1987). Dnia 13 stycznia 1932 r. proces zakończył się wyrokami skazującymi (od półtora roku do trzech lat więzienia), uniewinniony został jedynie A. Sawicki. W lutym 1933 r. odbyła się rozprawa apelacyjna, w wyniku której zatwierdzono wyrok sądu pierwszej instancji. Następnie w maju tego roku Sąd Najwyższy w związku z wniesioną kasacją uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. W lipcu 1933 r. Sąd Apelacyjny uznał pierwszy wyrok za uzasadniony, a ostatecznie w październiku Sąd Najwyższy go zatwierdził. Pięciu podsądnych trafiło do więzienia, a pozostali, czyli W. Witos, W. Kiernik, K. Bagiński, H. Lieberman i A. Pragier, udali się na emigrację (*vide* F. Sławój-Składkowski, *Strzępy meldunków*, Warszawa 1988, s. 97 i n.; Z. Czarnuch, *Witnickie echa procesu brzeskiego*, Witnica 1990; J. Gmitruk, *Herman Lieberman, Stanisław Mikołajczyk, zmagania z totalitaryzmem*, Warszawa 2001; M. Nowak, *Sprawa brzeska*, Warszawa 2014, s. 143 i n.; J. Gmitruk, *Od zamachu majowego do procesu brzeskiego*, Warszawa 2016, s. 19–23).

Po wybuchu II wojny światowej oraz powstaniu, po klęsce wrześniowej, rządu Władysława Sikorskiego we Francji sprawa skazanych w procesie brzeskim została uregulowana dekretem Prezydenta RP z dnia 31 października 1939 r. o amnestii dla byłych więźniów brzeskich (Dz.U. nr 100, poz. 1000). Zgodnie z dekretem: „Celem zatarcia rozterek przeszłości oraz dokonania pełnego zjednoczenia narodowego, udziela się całkowitej amnestii zarówno co do kary głównej jak i co do kar dodatkowych oraz skutków skazującego wyroku, byłym posłom na Sejm, skazanym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z 13 stycznia 1932 r. L.VIII 1. K. 471/31, zatwierdzonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 lipca 1933 r., a mianowicie: Wincentemu Witosowi, Kazimierzowi Bagińskiemu, Norbertowi Barlickiemu, Adamowi Ciołkoszowi, Stanisławowi Dubois, Władysławowi Kiernikowi, Hermanowi Liebermanowi, Mieczysławowi Mastkowi, Adamowi Pragierowi, Józefowi Putkowi”. Ponadto zostały im przywrócone wszystkie prawa obywatelskie, honorowe, godności, odznaczenia i ordery.

Po II wojnie światowej sprawa procesu brzeskiego była wykorzystywana przez propagandę ludowego państwa polskiego. W szczególności uważano, że była ona otwartą rozprawą rządzącego obozu piłsudczyków z legalną opozycją (*vide* M. Ruszczyc, *Więźniowie marszałka*, Warszawa 1969). Następnie kwestie prawne związane z procesem stały się przedmiotem interpelacji poselskich. Pierwsza z nich, z 8 grudnia 2005 r., została skierowana do prezesa Rady Ministrów przez posła Stanisława Żelichowskiego oraz grupę posłów, w której zwrócili się oni do ówczesnego ministra sprawiedliwości i jednocześnie prokuratora generalnego do wniesienia kasacji na korzyść skazanych w procesie brzeskim (*vide* interpelacja nr 233 do ministra sprawiedliwości w sprawie potrzeby wniesienia kasacji na korzyść Wincentego Witosa oraz dziesięciu posłów II RP skazanych wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 13 stycznia 1932 r., sygn. akt LVII 1K. 471/31, zatwierdzonym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, i więzionych w Twierdzy Brzeskiej).

Dnia 29 grudnia 2005 r. odpowiedzi na interpelację udzieliła zastępczyni prokuratora generalnego Irena Okrągła, która uznała, że zastosowanie w przedmiotowej sprawie przepisów dekretu Prezydenta RP na uchodźstwie z dnia 31 października 1939 r. o amnestii dla byłych więźniów brzeskich nie koliduje z ewentualnym wniesieniem kasacji do Sądu Najwyższego, ponieważ kasacja może zostać wniesiona na korzyść oskarżonego wraz z wnioskiem o jego uniewinnienie w każdym czasie. Dodała przy tym, że dotyczy to również ewentualnego podjęcia inicjatywy ustawodawczej przez rząd na wzór ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uchyleniu wyroków wydanych wobec osób skazanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Na zakończenie zastępczyni prokuratora generalnego stwierdziła, że zostały podjęte działania zmierzające do odnalezienia akt głównych sprawy w Archiwum Państwowym m.st. Warszawy, w innych archiwach państwowych, w tym za pośrednictwem Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, które nie przyniosły pozytywnych rezultatów (*vide* odpowiedź zastępcy prokuratora generalnego — z upoważnienia ministra — na interpelację nr 233 w sprawie potrzeby wniesienia kasacji na korzyść Wincentego Witosa oraz dziesięciu posłów II RP skazanych wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 13 stycznia 1932 r., sygn. akt LVII 1K. 471/31, zatwierdzonym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, i więzionych w Twierdzy Brzeskiej; interpelacja nr 233 z dnia 24 stycznia 2006 r. w sprawie potrzeby wniesienia kasacji na korzyść Wincentego Witosa oraz dziesięciu posłów II RP skazanych wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 13 stycznia 1932 r., sygn. akt LVII 1K. 471/31, zatwierdzonym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, i więzionych w Twierdzy Brzeskiej — ponowna).

Ostatecznie zastępczyni prokuratora generalnego 21 lutego 2006 r. zawiadomiła marszałka Sejmu, że w rezultacie poszukiwań odnaleziono w Archiwum Akt Nowych zbiór dokumentów „Proces brzeski”, które jednak są kopią materiałów procesowych. Dlatego zwrócono się do archiwum o wypożyczenie tego zbioru dokumentów w celu wnikliwego zbadania istnienia podstaw prawnych kasacji, o czym mieli być powiadomieni zainteresowani posłowie (*vide* odpowiedź zastępcy prokuratora generalnego na ponowną interpretację nr 233 posła Stanisława Żelichowskiego oraz grupy posłów).

Następna interpelacja posła S. Żelichowskiego oraz grupy posłów została wniesiona 30 listopada 2007 r. Wtedy kolejny raz zwrócono się do ministra sprawiedliwości i jednocześnie prokuratora generalnego o wniesienie kasacji na korzyść skazanych w procesie brzeskim (*vide* interpelacja nr 241 do prezesa Rady Ministrów w sprawie potrzeby wniesienia kasacji na korzyść Wincentego Witosa, Hermana Liebermana, Norberta Barlickiego, Stanisława Dubois, Mieczysława Mastka, Adama Pragiera, Adama Ciołkosza, Władysława Kiernika, Kazimierza Bagińskiego, Józefa Putka — skazanych wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 13 stycznia 1932 r., sygn. akt L. VII. I K 421/31, zatwierdzonym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie i więzionych w Twierdzy Brzeskiej).

Dnia 9 stycznia 2009 r. odpowiedzi na tę interpelację udzielił zastępca prokuratora generalnego Andrzej Pogorzelski, który stwierdził, że na interpelację udzielono odpowiedzi już w piśmie z dnia 18 maja 2007 r. W piśmie tym informowano, że po

zbadaniu w Biurze Postępowania Sądowego Prokuratury Krajowej zbioru dokumentów „Proces brzeski”, które znajdowały się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, nie stwierdzono, żeby sądy orzekające w sprawie dopuściły się rażącego naruszenia prawa materialnego lub procesowego, co miałoby uzasadniać złożenie skargi kasacyjnej. Jednak z uwagi na treść aktualnej interpelacji, w której posłowie zakwestionowali zasadność tego stanowiska, oraz wyjątkowy charakter sprawy podjęto decyzję o potrzebie ponownego, wnikliwego zbadania zachowanych dokumentów procesu brzeskiego w Biurze Postępowania Sądowego Prokuratury Krajowej (*vide* odpowiedź zastępcy prokuratora generalnego na interpelację nr 241).

Kolejną interpelację do ministra sprawiedliwości złożył poseł Tadeusz Iwiński 26 września 2008 r. Autor interpelacji w konkluzji postulował wszczęcie odpowiednich procedur rehabilitacyjnych, stwierdzając, że ich brak spowoduje, iż „brzeźnię niesprawiedliwego, a nawet bezprawnego procesu brzeskiego będzie w dalszym ciągu ciążyło na naszym wymiarze sprawiedliwości oraz na wizerunku polskiej demokracji” (*vide* interpelacja nr 5297 do ministra sprawiedliwości w sprawie rehabilitacji posłów Centrolewu oraz innych stronnictw politycznych skazanych w procesie brzeskim).

Na tę interpelację 17 października 2008 r. udzielił odpowiedzi zastępca prokuratora generalnego A. Pogorzelski. Omówił on przebieg dotychczasowych postępowań dotyczących wniesienia kasacji w tej sprawie. Stwierdził przy tym, że „Na gruncie zachowanych materiałów z procesu brzeskiego nie można zatem wykazać, że skazanie oskarżonych nastąpiło z rażącym naruszeniem prawa”, przy czym „Brak akt sprawy uniemożliwia stwierdzenie, czy w trakcie postępowania karnego doszło do naruszenia zasady obiektywizmu procesowego”. Ponadto zaznaczył, że „historyczne oceny procesu brzeskiego, jako okoliczności niewynikającej z akt sprawy, nie mogą stanowić podstawy wniesienia skargi kasacyjnej”, a „W rezultacie analizy zbioru dokumentów pn. «Proces brzeski» podstaw prawnych do wniesienia w tej sprawie kasacji nie znaleziono” (*vide* odpowiedź zastępcy prokuratora generalnego na interpelację nr 5297).

Warto zaznaczyć, że po tych interpelacjach poselskich i udzielonych na nie odpowiedziach ukazało się szereg publikacji prasowych, w których informowano m.in. o złożonym 13 maja 2019 r. wniosku Polskiego Stronnictwa Ludowego do Rzecznika Praw Obywatelskich o kasację wyroku w sprawie procesu brzeskiego, dotyczącego W. Witosy i jego rehabilitacji, oraz o odbytym 2 lipca 2019 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich seminarium „O odzyskanie godności — seminarium eksperckie w sprawie procesu brzeskiego” (*vide Rzecznik analizuje akta „procesu brzeskiego” z lat 30. XX wieku*, „Rzeczpospolita”, 11 XII 2019; *Proces brzeski — dzielił i dzieli*, „Rzeczpospolita”, 1 I 2020; *Zwrócić honor Wincentemu Witosowi*, „Rzeczpospolita”, 1 I 2020).

Dopiero po tym dłuższym wstępie można przejść do omówienia przedmiotowego projektu. Przede wszystkim należy zauważyć, że podobne projekty były już wnoszone do Sejmu:

— w 2012 r. przez grupę posłów z Klubu Parlamentarnego Sojuszu Lewicy Demokratycznej i z Klubu Parlamentarnego Polskiego Stronnictwa Ludowego w dniu 13 stycznia 2012 r. (*vide* pismo z 13 stycznia 2012 r. zawierające projekt ustawy

o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec represjonowanych za działalność na rzecz demokratycznej Polski byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej — więźniów brzeskich; pismo z 10 kwietnia 2012 r. zawierające autopoprawkę do zgłoszonego 13 stycznia 2012 r. projektu ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego);

— drugi projekt poselski — notabene pod tym samym tytułem — został wniesiony do Sejmu 20 stycznia 2016 r. (*vide* druk nr 232).

Należy podkreślić, że zarówno treść ostatniego projektu, jak i jego uzasadnienie są w zasadzie tożsame z projektem, który jest przedmiotem niniejszej opinii prawnej. Ponadto poprzedni projekt został negatywnie oceniony przez rząd, który zgłosił m.in. wątpliwości w zakresie jego zgodności z art. 10 w związku z art. 173 oraz art. 175 ust. 1 konstytucji oraz brak oryginalnych akt sprawy, zawierających materiał dowodowy (*vide* pismo z 26 stycznia 2016 r. zawierające stanowisko Rady Ministrów wobec poselskiego projektu ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego).

Krytyczne stanowisko wobec projektu ustawy wyraziła pierwsza prezes Sądu Najwyższego Małgorzata Gersdorf w piśmie z 24 lutego 2016 r. zaznaczając, że „Niestety projektowana ustawa jest taką właśnie indywidualno-konkretną ustawą, czyli w polskim systemie prawnym nie może występować. Zastosowany instrument prawny, w proponowanym przez opiniowany projekt ustawy kształcie, jest niedopuszczalny. Nie znaczy to, że pełne przywrócenie czci i godności posłom na Sejm Drugiej Rzeczypospolitej — więźniom brzeskim, się nie należy. Trzeba raz jeszcze powtórzyć — z całą pewnością tak, ale to już uczyniła historia” (*vide* pismo pierwszej prezes Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r.). Projekt został także negatywnie zaopiniowany przez KRS w opinii stanowiącej załącznik do pisma przewodniczącego KRS z dnia 23 lutego 2016 r. Projektowi zarzucano przede wszystkim, że dotyczy konkretnych wyroków sądowych (*vide* opinia KRS z 17 lutego 2016 r. w przedmiocie projektu ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego), kiedy ustawy powinny zawierać normy prawne o charakterze generalnym i abstrakcyjnym.

Ponadto projekt był już przedmiotem opinii Biura Analiz Sejmowych z 14 marca 2016 r. (opinia BAS-WAL-450/16). Jej autor stwierdził przede wszystkim, że projekt dotyczy konkretnej sprawy sądowej oraz że przewidziano w nim stwierdzenie nieważności zapadłego w tej sprawie orzeczenia, czyli dotyczy indywidualnie oznaczonych osób. W związku z tym nie zawiera norm o charakterze generalnym i abstrakcyjnym. Dlatego przyjęcie takiego rozwiązania stanowiłoby przekroczenie kompetencji Sejmu, czyli mogłoby naruszyć zasadę trójpodziału władzy. Należy w pełni podzielić pogląd autora opinii. Ponadto powołał się on na opinię w sprawie projektu z dnia 24 września 2012 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec byłych

posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej skazanych w procesie brzeskim za działalność na rzecz demokratycznego Państwa Polskiego (druk 363).

Wynika z tego, że projekt ustawy o podobnej treści były już dwukrotnie przedmiotem opinii prawnych Biura Analiz Sejmowych, tj. w 2012 r. oraz 2016 r. Co istotne, argumenty podnoszone w tych opiniach nie spowodowały zaniechania jego wniesienia po raz kolejny. Warto jeszcze raz zaznaczyć, że treść obydwu tych projektów, jak i projektu będącego przedmiotem opinii, jest w zasadzie taka sama. W związku z tym należy po raz kolejny stwierdzić, że opiniowany projekt dotyczy konkretnych orzeczeń sądowych w sprawach karnych, które odnoszą się do indywidualnie określonych osób. Ustawa zaś powinna zawierać normy prawne, które mają charakter generalny i abstrakcyjny.

*Robert Jastrzębski**

* **Dr hab. Robert Jastrzębski**, ekspert do spraw legislacji w Biurze Analiz Sejmowych, robert.jastrzebski@sejm.gov.pl, <https://orcid.org/0000-0002-7265-0614>